

A Mithras- emlékek Erdélyben.

Finály ur e lapok 41-dik számában jeles szaktudományával közlé az azon Mithras- emléket, melyet nem régiben Déva körül leltek. Ez mindenetre érdekes azokra, kik Erdély legrégebb, nagyon is homályos történetével foglalkoznak, kik a naponkinti ásatások és kutatások eredményeinek tanulmányozásában lelik élveket.

A Mithras tisztelete, legszebb része a római, de általában az ókori kultusnak, s a tüzetesebb tárgyalást nagyon is megérdemelné, főleg miután honunk, különösen Erdély történelmét is érdekl.

Mig azonban ezt gyakorlottabb kezekre bízom, megelégszem a következők elmondásával:

A Finály ur által közölt Mithras, nem az egyedüli, melyet Erdélyben találtak; azonkívül még négy van, s sokkal szebb, sokkal tökéletesebb példányok.

Ezeknek legtökéletesebbike az, melyet Fehérvár környékén, a hajdani dák Tarnis és római Apullum helyén találtak, s mely a károlyfehérvári Batthyány-intézetben, mindjárt a fölmenetnél egy ablakfülkében fekszik.

Az érintett emlék tökéletes egész, a rajzok rajta tisztán kivehetők. A Batthyány-féle intézetben, melynek régiség-tára különösen római emlékekben, könyvtára kéziratok és nyomtatási zsengekben gazdag, de melyet fájdalom, dr. Ötvös Agoston halála után senki sem tanulmányoz — még két ily kisebb Mithras- emlék létezik, több más nevezetes istenek szobraival.

Az e könyvtárban létező Mithras- emlék, sok más római emlékekkel együtt, könyomatban le van rajzolva Franz Xav. Hene ily című jeles munkájában, mely későbbi munkáknak is irányadóul szolgált: „Beitrag zur dacischen Geschichte“.

Várhelyt, a hajdani dák Sarmis aegethusa, s a római Ulpia-Trajana helyén is leltek egy ily Mithras- emléket*). Ez egy 2½ láb magas és ugyanannyi szélességű márványlap, a szokásos három osztályzattal. A közép-osztályzatban a Mithras-áldozat egy phrigiai főveggel ékített ifju által hajtatik végre, ki több emberi és állati alaktól környezetetik. Az áldozat-bikán e betűket láthatni: D. S. I. M. — A felső-osztályban, hol szintén több alak jó elő, többi közt iv feszül egy térdeplő egyénre. — Az alsó-osztályzat egy quadriga. Alatta e fölirat:

— — — ATE. M. AUR. THIMOTHEI. ET. AUR.

AXIM. — (más sort.)

— — — V+Ω. EUTHICES. EORUM. s **)

Láthatni e vázlatos leírásból is, miszerint a Mithras- emlékek egymáshoz hasonlóak. A Várhelyt talált Mithras- emlék báró Bruckenthal muzeumban szemlélhető N.-Szebenben.

És így mindössze öt Mithras- emlék látott már Erdélyben napvilágot***). Kívánatos volna, hogy szakembereink a pogány vallás e legmystikusabb részével megismertessenek! Havasi.

Irodalom és művészet.

** (Liszt Ferencz „Erzébet“ oratoriumát) Bécsben is elő akarta adni a „zenebarátok társulata“, de Liszt megtagadta tőlök az engedélyt. Ugyanis néhány évvel ezelőtt Liszt „Prometheus“-át Bécsben visszautasították. Most Liszt úgy vélekedik, hogy azon elfogultságból, melylyel akkor művét fogadták, „sz. Erzébet“-je sem várhat valami kedvező ítéletet, és jobb, ha műve csak ott adatik elő, hol egy zenei szerzemény megítélésénél a szerző iránti rokoni- vagy ellenszenv nem szerepel.

** (Uj naptárak 1866-ra.) Egyszerre egész csomó naptár érkezett be hozzánk, melyeknek legnagyobb része már a múlt évekből ismert vállalatok folytatása. Elősoroljuk őket néhány tájékoztató szó kíséretében, hogy a közönség, saját szükségéhez mérve, közülök annál könnyebben választhasson. — 1. „Falusi gazda naptára.“ A földmívelés, kertipar és gazdaság köréből hoz hasznos ismeretéseket, figyelmét a gazdasági teendőkre is kiterjesztve. Kiválólag ajánlható azok figyelmébe, kik a gazdaság körében foglalkoznak. Szerkeszté dr. Farkas Mihály, kiadta Heckenast; ára 80 kr. — 2. „Protestans képes naptár,“ több protestans

*) Ennek rajzát lásd: Layard, Sur deux Bas-reliefs mythriaques. Páris, 1840.

**) Így olvassa Neugebauer, Dacien 17. st. lap.

***) A Mithras, a római szobron többnyire Sol-lal jó elő, s „győzhetlennek“ nevezetik. Lásd az ezek tiszteletére vonatkozó szobrok fölíratait:

Dr. Johann Freih. Neugebauer. Dacien. Aus den Ueberresten des klassischen Alterthums, mit besonderer Rücksicht auf Siebenbürgen, Kronstadt, 1851. — 194 l. 1 nr. — 128 l. 21 nr. — 21 l. 22 nr. — 129 l. 25 nr.

kitünőség arcképével díszítve, néhány szépirodalmi művön kívül többnyire a közéletbe vágó apróbb cikkeket tartalmaz a nevelés és a prot. egyházi élet teréről. Szerkeszté Ballagi Mór; ára 50. kr. — 3. „István bácsi naptára“ néhány népies elbeszélésen kívül a gazdaság köréből is hoz hasznos tudnivalókat s egy pár képet is. Szerkeszté Mayer István. Ára 50. kr. 4. „Gazdasági zsebnaptár.“ Kiadja Pfeifer Ferdinánd, szerkeszti Kodolányi Antal. E csinos kiállítású diszes kötésű kis naptár a gazdaság minden ágában hasznos utasítások valóságos tárháza. Ezen kívül apró füzetekben napló is van hozzá csatolva külön mellékletben az év minden hónapjára, mely nélkülözhetlen jegyzőkönyvül szolgál. Ára 1 ft. 80 kr. — 5. „Lidércz naptár.“ Rémtörténetek gyűjteménye. Ára 60 kr. — 6. „Bolond Miska naptára“ Több képpel és mulattató tartalommal. Kiadta Emich Gusztáv. Ára 80 kr. — 7. „A magyar nép naptára“, és — 8. „Legújabb budapesti képes naptár.“ Mindkettőt szerkeszté Tatár Péter, s mindkettő több képpel van díszítve. Ára az előbbinek 25, az utóbbinak 15 kr.

** (Uj magyar opera.) Erkel Sándor, egy négy felvonásos magyar operát szerzett Kisfaludy Sándor „Csobáncz“ című regéjéből átalakítva. A „P. H.-p“ szerint, az ifju zeneszerző, kinek neve e művével jön először nyilvánosság elé, e szerzeményében oly művel lép meg zeneirodalmunkat, mely nemcsak tehetséges kezdőknek, hanem veteránoknak is becsületet szerezne.

** (Magyar társalgási nyelvtan) jelent meg Lauffer kiadásában. E könyvet, mely két év alatt harmadik kiadást ért, a német ajkuak sikerrel használhatják nyelvünk megtanulására. Szerzője Bauer-Márkfi Lőrincz; ára füzve 56 kr.

** (Két vidéki lap) alakját megváltoztatta. A „Győri Közlöny“ s a Kolozsvárt megjelenő „Korunk“, e hó 1-je óta megnagyobbított alakban jelenik meg.

Egyház és iskola.

** (A pesti főreáltanodai ösztöndíj ügyében) Ney Ferencz igazgató jelenti, hogy az egész alapítvány eddig 228 ft 70 krra szaporodott, mely összeg a pesti takarékpénztárban van letéve kamatozás végett.

** (A pápai nuncius Falcinelli érsek) e hó 9-ikén Budára érkezett a szatmári és váci püspökök s Szántóffy kanonok kíséretében. A nuncius Budán a primási palotába szállt, hol már d. u. 4 órákor katonái diszörök voltak fölállítva. Innen 11-ikén reggel Kalocsára utazott, hol a Jézusról címzett atyák kollegiuma épen akkor tartá Canisius szentté avatásának három napi ünnepét.

Ipar, gazdaság, kereskedelem.

♣ (A debreczeni lóverseny eredménye) a következő volt: 1. A Hack Stakes-ben Semsey Lajosnak saját maga által lovagolt „Doubtful“-ja lóna nyertes. 2. Az ezer frtos Alföldi díjra hatan versenyeztek. Gr. Károlyi Gyula „Forgószél“, gr. Forgách László „Nunquam dormio“, Semsey Lajos „Hortobágy“, gr. Rozwadowsky „Revolver“, Blaskovics Ernő „Waterynymph“ és gr. Batthyányi István „Chrisopras“ lovai. A második fordulónál már csak „Forgószél“ és „Nunquam dormio“ küzdöttek, míg végre „Forgószél“, László nevű magyar lovászatól nem annyira biztatva mint őt elragadva, verseny társát megelőzve ért a célponthoz. 3. A mezei gazdák versenyének érdekét emelte a körülmény, hogy egy 13 éves fiu, Tóth János Hajdu-Böszörményből nyerte el az első díjt, 70 ftot. 4. A negyedik verseny díját, egy szép lovagostort, Gencsy ur nyerte Szabolcsból. 5. Végre az 500 ftos egyleti díjat b. Podmaniczky Géza nyerte „Madaras“-ával, melyet gr. Szapáry Iván lovagolt, gr. Keglevich Béla „Aranyos“ nevű sárja méne ellenében.

♣ (Kereskedelmi és iparbank.) Temesvárott „kereskedelmi és iparbank“, továbbá „iparbank“ elnevezés alatt tervezett két rendbeli társulat alakulásához a szükséges engedély a magy. udv. kancellária részéről megadatván, az utóbbi társulatra nézve egyszersmind kimondatott, hogy az egyes részvények összege 200 frral legyen megápitandó.

Közintézetek, egyletek.

** (A magyar tudományos akadémia) nyelv és széptudományi osztályának e hó 9-ikén tartott ülésében Vámbéry Ármin mutatta be a Közép-Ázsiából magával hozott török és persa könyveket s kéziratokat. Vámbéry a nyelvészet terén

szerezett tapasztalatait, mely utazásának fő célja volt, még ezután szándékozik nyilvánosság elé rendezni. Most bemutatott könyvei közül, melyek közt nem egy ritka példány van, a khivai irodalomtörténet époszt Szilády Armin magyarul is kiadni szándékozik. — Utána Budenz az általa készített csemetisz szótárt mutatá be, melyhez Reguly hagyományait is földolgozta. — Majd a titkár jelenté, hogy Moenich Károly a nagy szótárban pótolandó hiányokról büdött be dolgozatot, mely a bizottmányynak adatott át. — Dr. Rózsaai az akadémiai palotára ajánlotta fel egyik akadémiai értekezése tiszteletdíját 63 ftot. — Most hétfőn Henszleman Imre tart felolvasást Böhm Dániel Jánosról. Ezt megelőzőleg d. u. 4 órákor, a történettudományi bizottmányynak lesz ülése.

** (A pesti első hazai takarékpénztári részvénytársulat) azon folyamodványának, melyben az intézet által leszámítolandó váltóknál azon kelletik, hogy a váltó-aláírók közül egyik bejegyzett kereskedő legyen, ne kívántassék: a magyar kir. udvari kancellária helyt nem adott. A mi ellenben a társulat azon további kérelmét illeti, hogy tudniilik az elveszett betéti könyvecskék, részvények és egyéb társulati okiratok előfordulható megsemmisítési eseteiben az eljárás kirekesztőleg a pesti első bíróságú kir. váltó-törvényszéket illesse: e kérelmet teljesítendőnek találta.

** (Az állatkerti részvénytársulat) e hó 9-ki ülésében elhatározatott az állatkert részére kihasított terület bepalánkolása és egy épület emelése, melybe az állatokat télire el lehesen helyezni. Mint ezuttal jelenték, az eddig aláírt összeg 57,000 ftra rug. de a kiadott aláírási ivec még nem érkeztek mind vissza.

** (A magyar gazdasszonyok egyletének) e hó 7-én tartott választmányi gyűlésében, több a vidékről beérkezett, árvaleány gyermek felvételi kérvény nyújtott be, melyek az illető bizottmányhoz megvizsgálás végett áttétettek; — ennek kapcsában újra folyamodás határozatott a helyt. tanácshoz a vidéki bizottmányoknak életbeléptethetése végett. Elnök az árvaleány növeldeháznak tökéletes elkészülését bejelentette, minek következtében, ja kialakult összeg hátralevő részének kifizetése utalványoztatott. — A növelde felszerelésére ujonnan kegyes adományok jelentek be, névszerint: Egy nemes keblű honleány 300 ft., Ganz Józsefné assz. 10 ft., Valdek grófné által gyűjtve 14 ft., Pásztory Dániel szegedi iparos segédtil egy darab 2 ftos tallér; — többen ruhaneműket ajándékoztak. Uj tagokul az egyletbe léptek: igazgató tagnak: gróf Forray Andrásné, Jánosy Szabadhegyi Ludovica és Gold Mária assz.; rendes tagnak: Aigner Miklós és dr. Parlagi urak.

Mi ujság?

** (Alapítvány az írói segélyegyletnek.) Egy magát megnevezni nem akaró nemes szívű férfi, az írói segélyegylet pénztárába különböző sorsjegyekben 580 ftot adott mint alapítványt.

** (Az ideiglenes országház) építésével már annyira haladtak, hogy egy pár hét alatt az egész épület tető alá kerül.

** (A Vörösmarty-szobor javára) Székesfehérvárott adott hangverseny tiszta jövedelme 210 fr. volt.

** (Madarasz Győző tehetséges festésünk) Thierry Amade hires francia történetírónak általa festett arcképét a magyar tud. akademiának ajánlódta.

** (A pesti vízvezetékre vonatkozólag) a helytartótanács helybenhagyta Pest városának azon határozatát, melynélfogva a vízvezeteki részvénytársulat közhasznú vállalatát biztosítandó, a városi közvezetékre szükséges vízfogyasztást évi 36,000 frtnyi érték erejéig megváltani ajánlkozott. Eme városilag megszavazott járuléknak az évi költségvetésbe fölvétele csak akkor lesz eszközölendő, midőn a most alakuló félben levő részvénytársulat vállalatát tetteleg megindítja.

** (A debreczeni színházat) két egyenlő részben az „első magyar“ és a „pesti biztosító-intézetnél“ biztosították.

** (Kihágás.) Hétfőn este, mint sajnálattal halljuk, 30—40 dologtalan asztalos legény Ybl építész lakásának ablakait az üllői-uton bevverte. Oka az lenne, hogy Ybl építész az országházban az asztalos munkákat bécsi iparosokra bizta. A kapitányság 24 asztalos legényt befogatott, kik a kihágásban részvételüket be is vallották, s ennél fogva a büntető törvényszéknek lettek át-szolgáltatva.